

Latvijas Valsts vēstures arhīvs

Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejs

Latvijas Republikas Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija

Jelgavas rajona Kultūras centrs

Kultūras pieminekļi Jelgavas rajonā

Izstāde veltīta Starptautiskajai pieminekļu aizsardzības dienai

Izstādes katalogs

Izstādes atklāšana 1997. gada 22. aprīlī
Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā
© Latvijas Valsts vēstures arhīvs
Rīga, 1997

Kultūras pieminekļi Jelgavas rajonā
Katalogs

© Latvijas Valsts vēstures arhīvs

Sastādītāji: Gunta Minde, Ina Lastovecka

Izstādē izmantoti Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumenti, Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzeja, Rundāles pils muzeja, Zaļenieku, Sesavas, Dalbes luterāņu baznīcu un Līvberzes katoļu baznīcas materiāli

SAĪSINĀJUMI

JVMM	Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejs
RPM	Rundāles pils muzejs
ZLB	Zaļenieku luterāņu baznīca
SLB	Sesavas luterāņu baznīca
LKB	Līvberzes katoļu baznīca
DLB	Dalbes luterāņu baznīca
LVVA	Latvijas Valsts vēstures arhīvs

Jelgavas rajona kultūrvēsturiskais mantojums

Jelgavas rajonā ir turpat 400 valsts un vietējās nozīmes kultūras pieminekļu, kas liecina par rajona interesanto, notikumiem bagāto vēsturi, augsto materiālo un garīgo kultūru, tradīcijām.

Par senajiem zemgaļiem un viņu dzīvi stāsta arī mūsu novada arheoloģijas pieminekļi – pilskalni, apmetnes un senkapi.

Jelgavas rajonā ir 154 arhitektūras pieminekļi. To skaitā XVII, XVIII un XIX gadsimta, kādreiz lepnās ar galmam raksturīgo spožumu celtās un iekārtotās muižu pilis Bramberģe, Svēte, Kroņvirca, Zaļenieki, Eleja, Blankenfelde. Vairākas no tām projektējuši slaveni arhitekti – Frančesko Bartolomeo Rastrelli, Severīns Jensens, Džakomo Kvarengi, bet telpu iekšējo apdari veikuši izcili sava amata meistari.

Muižu piļu arhitektūru veiksmīgi papildināja dārzi un parki, kuros bija gan oranžērijas, zvērnīcas, bosketi, „izšūtie parteri” un pat mākslīgās pilsdrupas. Bijušais Kroņvirca muižas parks uzskatāms par vienu no labākajiem baroka laika parku paraugiem Latvijā. Diemžēl tā plānojumu dabā šodien var tikai nojaust.

Jelgavas rajona kultūrainavā dabiski iekļaujas muižu, pusmuižu dzīvojamās un saimniecības ēkas, krogi.

Rajona teritorijā ir sešas luterāņu baznīcas. Vecākā no tām ir Lielvirca luterāņu baznīca, kura pirmo reizi vēstures avotos minēta 1509. gadā. Līvberzes katoļu baznīca celta 1684. gadā un tā ir viena no nedaudzajām koka baznīcām Latvijā ar skaistu, kokgriezumiem rotātu XVIII gs. vidū darināto baznīcas iekārtu – altāri, kanceli, bikts solu.

Nozīmīga Jelgavas kultūras mantojuma daļa ir 149 vietējās un valsts nozīmes mākslas pieminekļi – baznīcu iekārtas, ērģeļu prospekti, Svētā sakramenta trauki, citi lietišķās mākslas priekšmeti, kapakmeņi. Gandrīz katrā baznīcas tornī esošais zvans ir izcils meistardarbs. Lielākais no Jelgavas rajona baznīcu zvaniem ir 1930. gadā Rīgā J. C. Švenna rūpnīcā atlietais zvans Zaļenieku luterāņu baznīcai. Svētes pagasta Kalnakšu (Kalnanšu) kapos atrodas viens no nedaudzajiem XVI gs. riņķa krustiem Latvijā.

Jelgavas rajonā ir 18 tehnikas pieminekļi. To vidū Glūdas, Līvberzes, Platones, Meitenes dzelzceļa stacijas, Pēterlauku un Ūziņu vējdzirnavas, Mūrmuižas un Vilces ūdensdzirnavas.

Leģendāru lappusi Jelgavas rajona un visas Latvijas vēsturē ierakstījušas 1916./1917. gada Ziemassvētku kaujas. To piemiņas vietas Ložmetējkalnā un Tīreļpurvā ir vienīgais kultūrvēsturiskais liegums Latvijā.

No Zemgales allaž nākuši Latvijas brīvvalsts prezidenti, valstsvīri, politiķi, zinātnieki, valodnieki, ārsti, farmaceiti, dzejnieki, rakstnieki, mākslinieki, aktieri. Platones pagasta „Zīlēni” – Eliasu dzimtas mājas un Zaļenieku pagasta „Daukšas” – dzejnieces Aspazijas dzimtās mājas ir valsts nozīmes vēstures pieminekļi.

Ģeogrāfiskais stāvoklis tautai ir liktenis. Arī Jelgavas rajons dažādu okupācijas varu dēļ vairākkārtīgi izlaupīts, postīts un dedzināts. XX gadsimtā notikusī karadarbība – Pirmā pasaules karā, Bermontiādes laikā un Otrā pasaules kara gados – nesusi postu Jelgavas novadam un tā kultūras pieminekļiem. Arī padomju varas gados daudzi kultūras pieminekļi netika saudzēti.

Atjaunotajā Latvijas brīvvalstī esam saņēmuši kultūras mantojumu, kuru nepieciešams vēlreiz izvērtēt, saglabāt, restaurēt un aizsargāt.

Šobrīd īpaši svarīgi ir iepazīstināt jaunatni ar sava pagasta kultūras mantojumu. Katram būtu jāapzinās šī mantojuma nozīmīgums un loma rajona un visas valsts kultūrvēsturē.

Izstādes „Kultūras pieminekļi Jelgavas rajonā” mērķis ir aicināt novada politiķus, sabiedrīkos, kultūras un izglītības darbiniekus pārdomāt, cik svarīgi ir kopt un saudzēt kultūrvietas, arhitektūras un mākslas pieminekļus – visu kultūrvēsturisko mantojumu kopumā, jo tauta var eksistēt tikai tad, ja tiek saglabāta „dzīva” tās kultūrvēsturiskā pašapziņa un tās liecības.

***Ina Lastovecka,
vēsturniece, Jelgavas rajona kultūras
pieminekļu aizsardzības inspektore***

I Muižas

1. Abgunstes muiža

Abgunstes muiža. XIII gs. b. – XIX gs. b. Foto 1994

2. Blankenfeldes muiža

Blankenfeldes muižas kalpu māja ar caurbrauktuvi. XVIII – XIX gs. b. Foto 1994.

Blankenfeldes muiža. XVIII – XIX gs. b. Foto 1996.

Vīna biķeris, atradies Blankenfeldes muižas kapelā. XIX gs. sāk. Sudrabs, zeltīts. Hānu dzimtas īpašums.

Svečturis ar sveci, atradies Blankenfeldes muižas kapelā. XIX gs. sāk. Koks. Hānu dzimtas īpašums.

Krucifikss, atradies Blankenfeldes muižas kapelā. XIX gs. sāk. Koks, metāls. Hānu dzimtas īpašums.

Svečturi. XIX gs. Hānu dzimtas īpašums.

Blankenfeldes muižas krāsns dekoratīvās apdares fragmenti. XIX gs.

Fon Hānu un fon Manteifeļu dzimtas ciltskoks, XVII – XX gs. Kserokopija.

Blankenfeldes projekts. Arhitekta Irēna Bākule. 1991.

Liel- un Maz-Blankenfeldes muižu pirkšanas-pārdošanas līgums, 1743. Oriģināls.

Pergaments. Piekārti seši sarkani lakas zīmogi koka kapsulās. LVVA, 5561. f., 2. apr., 96. l.

E. J. fon Butlara izdotā kvīts par naudas saņemšanu no fon Cēģes sakarā ar Liel- un Maz-Blankenfeldes muižu pārdošanu, 1743. LVVA, 6999. f., 13. apr., 234. l., 3. lp.

Blankenfeldes muižas dzīvojamās ēkas un saimniecības ēku inventārijs, ap 19. gs. vidu. LVVA, 2344. f., 1. apr., 68. l., 206. – 208. lp.

Blankenfeldes muižas dzīvojamās ēkas 1. stāva telpu plāns, ap 19. gs. vidu. LVVA, 2344. f., 1. apr., 68. l., 210. lp.

Blankenfeldes muižas dzīvojamās ēkas fasādes zīmējumi un iekštelpu plānojums, ap 1857.–1876. gadu. Nerealizēts projekts. Autors Kurzemes guberņas arhitekts O. Dīce. LVVA, 2344. f., 1. apr., 68. l., 212.–214. lp.

Nespējnieku patversmes „Saulīte” un „Vēju” māju (bij. Blankenfeldes muižas centrs un Vēju krogs) zemes plāns. 1938. gadā sastādījis zv. Mērnieks E. Šteinbergs. LVVA, 1679. f., 213. apr., 9485. l.

3. Bramberģes muiža

Bramberģes muiža. XVI gs. b.–XIX gs. Foto 1994.

Bramberģes muižas krāsns podiņš. XVIII gs. Keramika. JVMM īpašums.

Bramberģu muižas komplekss. Makets. Autori: LLU Ainavu arhitektūras specialitātes studenti. Vadītājas: Aija Ziemeļniece, Silvija Rubene.

Bramberģes muižas pārvaldnieka ziņojums Kurzemes hercoga kamerai par veiktajām pārbūvēm un remontiem. 1750. Pārvaldnieka ēkas plāns. LVVA, 554. f., 3. apr., 1422. l., 63.–64. lp.

Bramberģes muižas un Ģibotu pusmuižas zemju karte. 1818. Uzmērījis un zīmējis Jelgavas apriņķa revidents Rečs. LVVA, 6828. f., 2. apr., 865a. l.

Bramberģes muižas un Ģibotu pusmuižas ēku saraksts ar norādēm par celšanas laiku. 1835. LVVA, 472. f., 11. apr., 157. l., 26., 27. lp.

Bramberģes muižas un Ģibotu pusmuižas ēku remontu apraksts un maksas aprēķins. 1835. LVVA, 472. f., 11. apr., 159. l., 44.–49. lp.

Bramberģes muižas ēku un dārza inventārijs. Nedatēts. LVVA, 554. f., 3. apr., 1536. l., 19.–24. lp.

Bramberģes muižas dzīvojamās ēkas fasādes zīmējums, 1. un 2. stāva plāni, telpu saraksts. Nedatēts. LVVA, 6828. f., 3. apr., 322. l., 1. lp.

4. Cenas muiža

Cenas muiža. XIX gs. Foto XX gs. sāk.

5. Elejas muiža

Elejas muižas mūra žogs. XIX gs. Foto 1994.

Elejas muižas komplekss. 1995. – 1997.

Elejas pils fasāde. Arhitekts Džakomo Kvarengi. Foto ap 1890. gadu.

Elejas pils interjers. Foto. XX gs. sāk.

Dokuments par Elejas muižas un tai piederošo pusmuižu pārdošanu Johanam Frīdriham fon Mēdemam. 1753. LVVA, 1100. f., 1. apr., 43. l., 56. lp.

Elejas pils telpu un tur esošo priekšmetu saraksts. 1863. gadā sastādījis grāfs P. fon Mēdems. LVVA, 6999. f., 17. apr., 444. l., 2.–5. lp.

Elejas pils 1. stāva telpu plāns un apraksts. Gleznotāja J. Dēringa dienasgrāmata. 1851. LVVA, 5759. f., 2. apr., 1123./7. l., 34., 35. lp.

Elejas pils mūzikas istabā novietoto gleznu saraksts un to izvietojuma shēma. 1863. gadā sastādījis grāfs P. fon Mēdems. LVVA, 6999. f., 17. apr., 445. l., 1.–4. lp.

Kurzemes bruņniecības komitejas un grāfu fon Mēdemu sarakste par piemiņas zīmes Kurzemes hercogienei Dorotejai novietošanu Elejas pils parkā. 1863. LVVA, 6999. f., 17. apr., 450. l., 1. lp.

Elejas pils telpu un tur esošo priekšmetu inventārsaraksts. 1867. gadā sastādījis grāfs P. fon Mēdems. LVVA, 586. f., 2. apr., 742. l., 12.–48. lp.

Liel-Elejas muižas zemes lietošanas plāns. Ap 1860.–1880. gadu. LVVA, 1679. f., 192. apr., 357. l.

Elejas pils pārbūves projekts. 1925. LVVA, 6343. f., 10. apr., 46. l.

6. Franksesavas muiža

Franksesavas muižas klēts. XVIII gs. II p. Foto XX gs. 70 gadi.

Franksesavas muižas ziemeļu fasāde. XVIII gs. II p. Foto XX gs. sāk.

Livonijas ordeņa mestra V. fon Pletenberga lēņa grāmata J. fon Hoiningenam-Hīnem par muižu (Franksesavas) piešķiršanu Jelgavas novadā un draudzē. 1501. Oriģināls. Pergaments. Zīmogs norauts. LVVA, 5561. f., 4. apr., 183. l.

Franksesavas muižas dzīvojamās ēkas telpu un mēbeļu saraksts. 1911. LVVA, 6999. f., 13. apr., 487. l., 10. lp.

Franksesavas muižas ēku saraksts. 1922. LVVA, 1679. f., 172. apr., 596. l., 3.–5. lp.

Saraksts ar ģealoģiskām ziņām par F. G. fon Pfeilicera-Franka dzimtu. Nedatēts. LVVA, 1100. f., 13. apr., 1079. l., 17., 18. lp.

F. G. fon Pfeilicera-Franka dzimtas ciltskoka zīmējums. Nedatēts. LVVA, 1100. f., 13. apr., 1079. l., 9. lp.

7. Kroņvircavas (Vircavas) muiža

Kroņvircavas muiža. XVII–XIX gs. Foto XIX gs. b.

Kroņvircavas muižas „kavalieru māja”. Arhitekts Severīns Jensens. XVII–XVIII gs. II p. Foto 1994.

Kroņvircavas muižas interjers. Foto XIX gs. b.

Vircavas muižas inventārijs. 1709. LVVA, 6999. f., 44. apr., 1144. l., 2.–3. lp.

Vircavas muižas dārza inventārijs. 1729. LVVA, 6999. f., 44. apr., 1144. l., 41.–42. lp.

Vircavas muižas 1743. gada inventārijs. LVVA, 6999. f., 44. apr., 1144. l., 39.–45. lp.

Vircavas muižas plāns. 1799. Uzmērījis un zīmējis J. G. Šulcs. LVVA, 1679. f., 192. apr., 259. l.

Kurzemes guberņas arhitekta S. Jensena ziņojums Kamerālvaldei par Vircavas muižas ēku apskates rezultātiem. 1802. LVVA, 472. f., 7. apr., 3164. l., 37. lp.

Kurzemes guberņas arhitekta S. Jensena ziņojums Kamerālvaldes Būvekspedīcijai par Vircavas muižas pils un pārējo celtnu remontam nepieciešamo būvmateriālu daudzumu un izmaksām. 1802. LVVA, 472. f., 7. apr., 3164. l., 24.–26. lp.

Kurzemes guberņas arhitekta S. Jensena 1802. gadā sastādītais pārskats par Vircavas muižas ēku remonta izdevumiem, būvmateriālu daudzumu un jaunā staļļa būves izmaksām. LVVA, 472. f., 7. apr., 3164. l., 38. lp.

Vircavas muižas staļļa projekts. Ap 1802. gadu. Autors Kurzemes guberņas arhitekts S. Jensens. LVVA, 472. f., 7. apr., 3164. l., 39. lp.

Kroņvircavas 6 klašu pamatskolas pārbūves projekts. 1924. Autors inženieris-arhitekts F. Šmits. LVVA, 6343. f., 9. apr., 39. l., 1. lp.

8. Lielplatones muiža

Lielplatones muiža. XIX gs. Foto 1994.

Lielplatones muižas dzīvojamās ēkas apraksts un plānu skices. 1851. Gleznotāja J. Dēringa memuāri. LVVA, 5759. f., 2. apr., 1107. l., 226., 227. lp.

9. Svētes pils

Svētes pils ansambļa ainaviskā telpa. Makets. Autori: LLU Ainavu arhitektūras specialitātes studenti. Vadītājas: Aija Ziemeļniece, Silvija Rubene.

Svētes pagasta ainaviskais plānojums. Projekti. Autori: LLU Ainavu arhitektūras specialitātes studenti. Vadītājas: Aija Ziemeļniece, Silvija Rubene.

B. Haufena mantoto Liel- un Mazsvētes muižu pārdošanas līgums hercogienei Luīzei Šarlotei. 1671. Oriģināls. Pergaments, piekārti divi sarkanā, četri brūnā vaska zīmogi. LVVA, 5561. f., 4. apr., 900. l.

Svētes muižas ķīlas līgums. 1692. LVVA, 6999. f., 44. apr., 1600. l., 18.–20. lp.

Svētes muižas ķīlas līgums. 1692. LVVA, 6999. f., 44. apr., 1600. l., 21.–23. lp.

Līgums par Svētes muižas iekļāšanu Jelgavas birģermeistaram J. Bevertam. 1700. LVVA, 6999. f., 44. apr., 1600. l., 67.–70. lp.

Svētes muižai piederošās aramzemes, pļavu, dārzu, dīķu u. c. apraksts. 1713. LVVA, 6999. f., 44. apr., 907. l., 1.–10. lp.

Svētes muižas 1715. gada inventārijs (salīdzinājumā ar situāciju 1700. gadā). LVVA, 6999. f., 44. apr., 907. l., 11.–20. lp.

Svētes muižas 1728. un 1731. gada inventāriji. LVVA, 6999. f., 44. apr., 907. l., 21.–35. lp.

Svētes muižas ēkās veikto remontdarbu saraksts. 1741. LVVA, 6999. f., 44. apr., 907. l., 82.–89. lp.

Svētes muižas apraksts un situācijas plāns. Gleznotāja J. Dēringa dienasgrāmata. 1878. LVVA, 5759. f., 2. apr., 1123./24. l., 190.–191. lp.

Svētes pils uzņēmums un pils labā spārna pārbūves projekts, fotouzņēmumi. 1925. Autors arhitekts K. Bikše. LVVA, 6343. f., 9. apr., 252. l., 24. lp.

10. Vilces muiža

Vilces muiža. XVIII gs. II p.–XIX gs. Foto 1996.

11. Zaļenieku muiža

Zaļenieku muiža. 1768.–1775. Arhitekti: Frančesko Bartolomeo Rastrelli, Severīns Jensens. Foto 1996.

Ieraksts gleznotāja J. Dēringa dienasgrāmatā par Zaļenieku muižas apmeklējumu. 1866. LVVA, 5759. f., 2. apr., 1123./15. l., 34., 35. lp.

Rēķini par Zaļenieku muižas pili veiktajiem krāsotāja un skārdnieka darbiem. 1868. LVVA, 586. f., 1. apr., 2084. l., 14., 15. lp.

Rēķins par Zaļenieku muižas pili un pārējās ēkās veiktajiem mūrnieka darbiem. 1868. LVVA, 586. f., 1. apr., 2083. l., 1., 7. lp.

12. *Rēķins par Zaļenieku muižas pili veiktajiem krāsotāja darbiem. 1866. LVVA, 586. f., 1. apr., 2082. l., 82. lp.*

13. *Rēķins par Zaļenieku muižas pili veiktajiem krāsotāja darbiem. 1868. LVVA, 586. f., 1. apr., 2085. l., 1. lp.*

14. *Zaļenieku biedrības nama atjaunošanas projekts. 1922. LVVA, 6343. f., 7. apr., 215. l., 2. lp.*

II Baznīcas

1. Dalbes luterāņu baznīca

Dalbes luterāņu baznīca. 1869. Arhitekts Nikolajs Gusevičs. Foto 1996.

Kanceles sedziņa. 1870. Audums, brokāts. DLB īpašums.

Dalbes luterāņu baznīcas interjers. XX gs. 30 gadi. Foto 1996.

Dalbes baznīcas būvprojekts. 1699. LVVA, 2728. f., 8. apr., 13. l., 10., 11 lp.

Dalbes baznīcas jaunbūves projekta apraksts. 1699. Sastādījis būvmeistars K. Vīgants. LVVA, 2728. f., 8. apr., 13. l., 4.–6., 13. lp.

Darba algas aprēķins par Dalbes baznīcas būvdarbiem. 1699. LVVA, 2728. f., 8. apr., 13. l., 8. lp.

Dalbes baznīcas remontam nepieciešamo materiālu un algu aprēķini ap 1729. gadu. LVVA, 2728. f., 8. apr., 28., 30. lp.

Dalbes baznīcas inventarizācijas dokuments ar celtnes stāvokļa vērtējumu, ap 1729./30. gadu. LVVA, 2728. f., 8. apr., 74. l., 29. lp.

Dalbes baznīcas plāns ar celtnes aprakstu. 1732. LVVA, 2728. f., 8. apr., 74. l., 33. lp.

Dalbes mācītāja P. F. Vitenberga ziņojums Kurzemes hercoga kamerai par Liepājas rātes Dalbes baznīcai dāvinātā altāra uzstādīšanu un izmaksām. 1741. LVVA, 2728. f., 8. apr., 75. l., 3. lp.

Dalbes mācītāja H. F. Heselberga sprediķis. 1834. LVVA, 629. f., 1. apr., 1166. l., 1.–4. lp.

Dalbes baznīcas pārbūves darbu maksas aprēķins. 1870. Sastādījis arhitekts-inženieris N. Gusevičs. LVVA, 634. f., 1. apr., 187. l., 70.–79. lp.

2. Jelgavas Sv. Annas luterāņu baznīca

Jelgavas Sv. Annas luterāņu baznīcas dārzis. Makets. Autori: LLU Ainavu arhitektūras specialitātes studenti. Vadītājas: Aija Ziemeļniece, Silvija Rubene.

Morīcs Vilhelms Konrādijs – Sv. Annas un Kalnciema luterāņu draudzes mācītājs. 1850.–1902. Kokgriezums. Autors – Krišjānis Kugra. JVMM īpašums.

3. Līvberzes Sv. Jāzepa katoļu baznīca

Līvberzes Sv. Jāzepa katoļu baznīca. 1684. Foto 1996.

Līvberzes Sv. Jāzepa katoļu baznīca. 1684. Foto 1996.

Līvberzes Sv. Jāzepa katoļu baznīcas altāris. XVIII gs. II cet. Foto 1996.

Ornāts. XVIII gs. Audums, brokāts. LKB īpašums.

Ornāti un stulas. XIX–XX gs. Audums, brokāts. LKB īpašums.

Kvēpināmais trauks. XIX gs. Metāls. LKB īpašums.

Līvberzes katoļu draudzes dibināšanas akts. 1726. LVVA, 1100. f., 8. apr., 61. l., 114.–19. lp.

Dokuments par Līvberzes baznīcas nodošanu katoļu draudzei. 1729. LVVA, 1100. f., 8. apr., 61. l., 120.–123. lp.

Līvberzes katoļu baznīcas inventārijs. 1814. LVVA, 1100. f., 8. apr., 61. l., 110.–113. lp.

Līvberzes un Auces muižu karte. 1820. gadā kopējis Dr. G. J. Blosfelds. LVVA, 6810. f., 1. apr., 58. l., 69., 70. lp.

4. Salgales luterāņu baznīca

Salgales luterāņu baznīcas drupas. Foto 1994.

Iesvētības Salgales luterāņu baznīcā. Vidū mācītājs Jānis Billerts. Foto XX gs. 30. gadi. JVMM īpašums.

Salgales baznīcas un pastorāta 1723. gada inventārijs. LVVA, 2728. f., 8. apr., 23. l., 174.–182. lp.

Salgales draudzei piederošo ēku saraksti. 1841. LVVA, 634. f., 1. apr., 721. l., 31. lp.

Kurzemes guberņas valdes un Jelgavas baznīcu virspriekšnieka pārvaldes sarakste

Salgales baznīcas žoga būves jautājumā. 1838. LVVA, 634. f., 1. apr., 726. l., 13. lp.

Salgales baznīcas 1870. g. inventārijs. LVVA, 634. f., 1. apr., 210. l., 6.–8. lp.

Salgales baznīcas kroga zemes plāns. 1906. Uzmērījis un zīmējis mērnieks Kotjahovs. LVVA, 629. f., 1. apr., 6578. l., 33. lp.

Zemesgrāmatu akts par bij. Emburgas baznīcas kroga pārdošanu Salgales draudzei. 1907. LVVA, 629. f., 1. apr., 6578. l., 32.–36. lp.

Salgales baznīcas kroga pārbūves projekts. 1910. Autors – Salgales baznīcas priekšnieks inženieris G. fon Repenaks. LVVA, 629. f., 1. apr., 6578. l., 28. lp.

Salgales baznīcas žoga būvdarbu maksas aprēķins. Nedatēts. LVVA, 634. f., 1. apr., 726. l., 1. lp.

Salgales draudzes baznīcas un kapu zemes ierīcības projekta plāns. 1936. Sastādījis vec. mērnieks J. Pūtelis. LVVA, 1679. f., 172. apr., 727. l.

5. Sesavas luterāņu baznīca

Sesavas luterāņu baznīcas 300. gadu jubileja. 1933. gada 23. jūlijs. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. SLB īpašums.

Pateicības dievkalpojums mācītāja Jāņa Rubeņa 10 darba gadu atcerei Sesavas baznīcā. 1937. gada 4. jūlijs. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. SLB īpašums.

Sesavas baznīcas jaunā zvana un Pirmajā pasaules karā, Latvijas brīvības cīņās kritušo draudzes locekļu piemiņas plāksnes iesvētīšana. 1932. gada 31. jūlijs. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. SLB īpašums.

Dziesmu grāmata. 1850. Iespiesta Rīgā. SLB īpašums.

Spreidīku grāmata. 1855. Iespiesta Jelgavā. SLB īpašums.

Debess vārti. Grāmata. 1899. Iespiesta Jelgavā. SLB īpašums.

Dziesmu grāmata. 1878. Iespiesta Jelgavā. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas ērģeļu iesvētīšana. 1927. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīca. 1745., 1859. Foto XX gs. 30. gadi. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīca. 1745., 1859. Foto XX gs. 30. gadi.

Sesavas luterāņu baznīcas ērģeļu prospekts. 1789.–1793., 1860. Foto 1996.

Sesavas luterāņu baznīcas interjers. XVIII–XIX gs. Foto 1994.

Sesavas luterāņu baznīcas epitāfija. 1699. Koks. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas bikts sola dekoratīvās apdares fragmenti. 1756. Koks. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas svečturi. Darinājis Imants Polis. 1997.

Sesavas luterāņu baznīcas zvans. 1646. Meistars Korts Kleimanis, izgatavots Lībekā. Bronza, svars 80 kg. RPM īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas mācītāja Aleksandra Pētersona (1944–1971) biktsrunas pieraksts. XX gs. 50. gadi. SLB īpašums.

Suseklis. XX gs. 30. gadi. SLB īpašums.

Spiedogi. XX gs. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas zemes plāns. XIX gs. b. SLB īpašums.

Jānis Rubenis – Sesavas luterāņu draudzes mācītājs. 1927.–1944. Foto XX gs. 30. gadi. SLB īpašums.

Mācītājam Jānim Rubenim nosūtītā aploksne. XX gs. 30. gadi. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas ērģeļu būvēšanas dokumentācija. XIX gs. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas grāmatas. 1842.–1864. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas grāmatas. 1865.–1907. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas stikla dakstiņš. XIX gs. SLB īpašums.

Kaltas naglas. XIX gs. SLB īpašums.

Dekoratīvās apdares fragmenti. XIX gs. SLB īpašums.

Krēsls no Sesavas mācītājmuižas. XIX gs. Atjaunojis Imants Polis. 1997.

Sesavas mācītājmāja. XVIII gs. b. Foto 1994.

Dokumentācija par Sesavas luterāņu baznīcas zvana izgatavošanu. 1932. SLB īpašums.

Dokumentācija par ērģeļu pasūtīšanu Sesavas luterāņu baznīcai. XIX gs. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas remontdarbu līgumi, parādzīmes. XIX gs. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas vēstule Latvijas Valsts Pieminēkļu valdei Nr. 160. 1939. gada 24. marts. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas ieejas vārti. XIX gs. Foto 1996.

Sesavas luterāņu baznīcas pārbūves projekta variants. Autors Johans Georgs Ādams Berlics. XIX gs. 20. gadi. Fotokopija.

Mācītājs Aleksandrs Pētersons, prāvests Gustavs Turss, mācītājs Šmits Sesavas luterāņu baznīcā. XX gs. 50. gadi. SLB īpašums.

Nomas līgums starp Sesavas luterāņu baznīcas valdi un Matīsu Māskaiti par Sesavas mācītājmuižas iznomāšanu. 1920. gada 29. maijs. SLB īpašums.

Sesavas luterāņu baznīcas vēstule Pieminēkļu valdei par zvana nodošanu. 1939. gada 24. marts. SLB īpašums.

Līgumi ar mūrniekmeistaru J. L. Špangenbergu un namdarmeistaru J. G. Šrēderu par Sesavas baznīcas pārbūves darbiem. 1770. LVVA, 2728. f., 8. apr., 239. l., 8.–12. lp.

Namdarmeistara J. G. Šrēdera sastādītais maksas aprēķins Sesavas baznīcas pārbūves darbiem. 1770. LVVA, 2728. f., 8. apr., 339. l., 14. lp.

Mūrniekmeistara J. L. Špangenbergas sastādītie maksas aprēķini Sesavas baznīcas pārbūves darbiem. 1770. LVVA, 2728. f., 8. apr., 339. l., 15., 16. lp.

Kvītis par algas izmaksu Sesavas baznīcas ērgelniekiem H. Bušam un J. Štālam. 1831., 1832. LVVA, 640. f., 1. apr., 2711. l., 6., 45. lp.

Sesavas baznīcas 1712., 1729., 1768. un 1798. gada inventāriji. LVVA, 2728. f., 8. apr., 342. l.

Sesavas mācītāja E. R. Foigta pārskats par draudzes ēku stāvokli. 1844. LVVA, 634. f., 1. apr., 727. l., 32. lp.

Sesavas baznīcas apraksts. Ieraksts gleznotāja J. Dēringa dienasgrāmatā. 1863. LVVA, 5759. f., 2. apr., 1123./12. l., 75., 76. lp.

Sesavas baznīcas ērģeļu remonta maksas aprēķins. 1913. Sastādījis Rīgas ērģelbūvētājs E. Martins. LVVA, 634. f., 1. apr., 727. l., 57. lp.

Sesavas baznīcas padomes ziņojums un sarakste par Pirmā pasaules kara laikā nodarītajiem postījumiem baznīcā un pastorātā. 1920. LVVA, 1374. f., 1. apr., 489. l., 1.–7. lp.

6. Tērvetes baznīca

Tērvetes baznīcas altārglezna. Autors Augusts Annuss. 1934. JVMM īpašums.

7. Valgundes Kristus apskaidrošanās pareizticīgo baznīca

Kristus apskaidrošanās pareizticīgo baznīca Valgundē. 1897. Foto 1994.

8. Valgundes Jāņa Trepinieka pareizticīgo baznīca

Jāņa Trepinieka pareizticīgo baznīca Valgundē. 1909. Foto 1994.

9. Zaļenieku luterāņu baznīca

Zaļenieku luterāņu baznīca. 1872. Foto XX gs. 30. gadi.

Zaļenieku luterāņu baznīca. 1872. Foto XX gs. 30. gadi.

Zaļenieku luterāņu baznīcas vitrāžas. 1873. Foto 1996.

Zaļenieku luterāņu baznīcas kancele. XIX gs. b. Foto 1996.

Zaļenieku luterāņu baznīcas interjers. XIX gs. b. Foto 1996.

Zaļenieku luterāņu baznīca. Foto XX gs. 30. gadi. JVMM īpašums.

Zaļenieku luterāņu baznīca. Foto XX gs. 30. gadi. ZLB īpašums.

Zaļenieku luterāņu baznīca un Ūziņu vējdzirnavas. Foto 1940. ZLB īpašums.

Zaļenieku luterāņu baznīca. XX gs. 30. gadi. ZLB īpašums.

Altāra Bībeles un jaunatnes iesvētīšanas dievkalpojums Zaļenieku luterāņu baznīcā. 1937. gada 14. jūlijs. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. ZLB īpašums.

Dievkalpošana Zaļenieku luterāņu baznīcā. 1893. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. ZLB īpašums.

Jaunatnes iesvētīšana Zaļenieku luterāņu baznīcā. Vidū mācītājs Pauls Heincs. 1933. gada 9. jūlijs. ZLB īpašums.

Iesvētīšanas dienas piemiņai Zaļenieku luterāņu baznīcā. 1933. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. ZLB īpašums.

Iesvētīšanas dienas piemiņai Zaļenieku luterāņu baznīcā. 1937. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. ZLB īpašums.

Zaļenieku draudzes mācītāja Johana Kristofa Pantēnija (1792–1826) dienesta lapa. ZLB īpašums.

Zaļenieku baznīcas inventārijs. 1921. ZLB īpašums.

Iesvētīšanas dienas piemiņai Zaļenieku luterāņu baznīcā. 1881. gada 4. aprīlis. Iespieddarbs iespiests Jelgavā. ZLB īpašums.

Sarakste strīda lietā starp Zaļo muižu un Zaļenieku luterāņu draudzes pastorātu. 1820. ZLB īpašums.

Zaļenieku luterāņu baznīcas metrika. 1864.–1869. ZLB īpašums.

Zaļenieku luterāņu baznīcas metrika. 1782. ZLB īpašums.

Zaļenieku luterāņu draudzes dvēseļu revīzijas grāmata. 1835. ZLB īpašums.

Vāze. Apgleznota pēc mākslinieka Romāna Sutas zīmēta meta. XX gs. 30. gadi. Izgatavota Kuzņecova rūpnīcā Rīgā. ZLB īpašums.

Kristāmbļoda. Darinājis Jelgavas sudrabkalis Johans Fridrihs Manne. 1773. Draudzei to dāvinājis mācītājs Zameuls Albrehts Ruprehts (1692–1773). Sudrabs. ZLB īpašums.

Zaļenieku baznīcas ienākumu un izdevumu reģistrs. 1697.–1797. LVVA, 2728. f., 8. apr., 419. l., 1.–44. lp.

Zaļenieku draudzes mācītāja Ruprehta ziņojums hercoga kamerai par pabeigto baznīcas remontu un jaunas baznīcas iekārtas būvei nepieciešamo kokmateriālu daudzumu. 1764. LVVA, 554. f., 3. apr., 1601. l., 77.–78. lp.

Kurzemes guberņas arhitekta A. Vinberga ziņojums par Zaļenieku baznīcas apskati un stāvokļa vērtējums. 1859. LVVA, 634. f., 1. apr., 153. l., 17. lp.

Sarakste Zaļenieku baznīcas ērģeļu būves izdevumu jautājumā. 1859. LVVA, 634. f., 1. apr., 147. l., 1. lp.

Zaļenieku baznīcas būvdarbu maksas aprēķins. 1859. LVVA, 634. f., 1. apr., 153. l., 23.–33. lp.

Līgums ar Liepājas ērģelbūvētāju K. Hermani par Zaļenieku baznīcas ērģeļu būvi. 1860. LVVA, 634. f., 1. apr., 147. l., 10. lp.

Kurzemes guberņas arhitekta J. P. Krika ziņojums par Zaļenieku baznīcas apskati un celtnes tehnisko stāvokli. Pārbūves darbu maksas aprēķins. 1810. LVVA, 97. f., 1. apr., 189. l., 7.–10. lp.

Atestāts par Zaļenieku baznīcas pārbūves darba noslēgumu. 1873. LVVA, 634. f., 1. apr., 197. l., 17. lp.

Katoļu draudzes mācītājs. Kokgriezums. Autors – Krišjānis Kugra. JLMM īpašums.

Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas 18. sinodes mandāts Imantam Polim. 1996. gada 16. janvāris. SLB īpašums.

Oblātu kārbīņa. XX gs. Melhiors. JVMM īpašums.

Patēna. XX gs. Sudrabs. JVMM īpašums.

III Dzirnavas, krogi, kapi, memoriālie muzeji

Emburgas vējdzirnavas. XIX gs. II p. Foto 1994.

Ūziņu vējdzirnavas. 1880. Foto 1994.

Garozas krogs. Foto XX gs. sāk. KVMM īpašums.

Tīsu krogs. Foto 1994.

Dzejnieces Aspazijas dzimtās mājas „Daukšas” Zaļenieku pagastā. 1865. Foto 1994.

Dzejnieka Edvarda Virzas dzimtās mājas „Billītes” Sidrabenes pagastā. XIX gs. b.–1936. Foto 1994.